

VI KØBER OS FRI

Et stigende antal børn og unge mennesker tager på efterskole og højskole – det skyldes blandt andet, at skolerne kan noget mere og andet end bare at uddanne.

Selv om ordet kostskole måske lugter lidt af engelsk aristokrati, er fænomenet faktisk efterhånden lige så pæredansk som leverpostej og sjapsne. Flere end 30.000 børn tog i år afsked med deres forældre i de danske hjem og rykkede ind på en efterskole. Det svarer til mere end hver fjerde på en ungdomsårgang – og dermed har efterskolen efterhånden slået en tyk streg under sin position som tidens mest succesfulde skoleform. Samtidig er højskolernes elevtal igen stigende efter en årrække med støt fald. Og opskriften på succes? Det er en kombination af flere ingredienser, forklarer forsker i pædagogisk idehistorie og professor emeritus Ove Korsgaard fra DPU, Aarhus Universitet. Den første ingrediens er selve idéen og værdien.

”Efterskoler og højskoler er idébårne skoler, som via lovgivning er forpligtet til at gøre rede for deres eget værdigrundlag hver især. Det gør dem unikke, at de er baseret på en idé. Samtidig er der også et stærkt ønske i samfundet om, at den her type idéer og frie skoler er repræsenteret i skolelandskabet. I 2006 forsøgte den daværende borgerlige regering at vedtage en lov, som målrettede efterskolernes 10. klasse udelukkende til de elever, der ikke skulle i gymnasiet. Men det lod sig ikke gøre, fordi der var en meget stor modstand mod det i partiet Venstres eget bagland,” fortæller Ove Korsgaard.

Den anden ingrediens er selve kostskoleformen, som vi også kender den fra andre lande. Mens Kronprins Frederik kom på kostskole i Frankrig i sine tidlige teenageår, og Harry Potter kom på Hogwarts, er det store elevtal på de danske efterskoler udtryk for, at det i dag i overvejende grad er middelklassens almindelige unger, der tager et år væk fra hjemmet.

Teenagere ud af huset

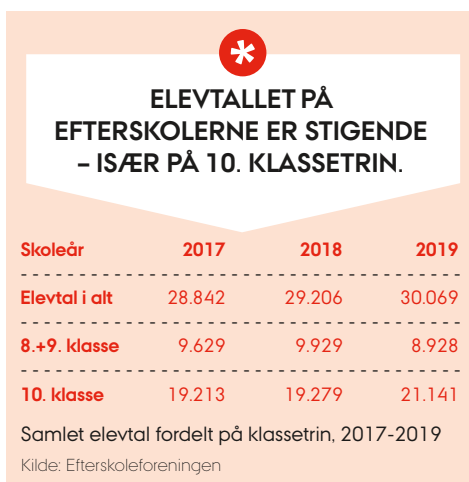
”Kostskoleformen kan virkelig noget i den bestemte fase af livet, som overgangen fra barn/ung til begyndende voksen er. Det kan have meget stor betydning for unge mennesker at bo sammen, leve sammen og lære sammen i den fase,” siger Ove Korsgaard.

Han peger også på en sammenhæng mellem efterskolernes succes og det faktum, at mange unge i dag ofte bor hjemme, indtil de er færdige med gymnasiet. I gennemsnit er danskerne 21 år, når de flytter hjemmefra.

”Det kan være svært at have teenagebørn i huset i de villakvarterer og lejligheder i byerne, vi bor i i dag. Derfor har det en stor betydning, at de unge i 9. og 10. klasse har

»Kostskoleformen kan virkelig noget i den bestemte fase af livet, som overgangen fra barn/ung til begyndende voksen er. Det kan have meget stor betydning for unge mennesker at bo sammen, leve sammen og lære sammen i den fase«

Ove Korsgaard

mulighed for at komme ud af huset og være under ordnede forhold og i trygge omgivelser, men alligevel et fremmed sted i et år. Der er mange forældre, der fortæller, hvor stor betydning det har haft, hvad det er for en slags teenager, de får tilbage igen, og hvor meget lettere det er at have dem i huset.”

Fællesskab og poesi

Den tredje ingrediens i opskriften på succes er det fællesskab, som vokser frem mellem lærere og elever.

”Det er et fællesskab, som rækker ud over undervisningen. Man kender det også i folkeskolen og andre skoleformer, men slet ikke i samme grad. Dét at man også spiser sammen, fester sammen og har et dagligt liv sammen, er en af kostskoleformens store styrker,” siger Ove Korsgaard.

Den fjerde ingrediens kan man egentlig kalde en slags tredje krydderi, for det er nemlig selve pædagogikken. Og selv om Ove Korsgaard pointerer, at man som udgangspunkt ikke kan tale om alle højskoler og efterskoler under én hat, henter de alligevel et fællestrek i det, der betegnes som den Grundtvig-Koldske skoletradition og pædagogik.

”Det spiller en rolle, nærmest uanset om skolerne definerer sig selv som Grundtvig-Koldske eller ikke gør det. Kernen i den form for pædagogik kan sammenfattes i begreber som dialog og vekselvirkning,” siger Ove Korsgaard og peger i den forbindelse på det Grundtvig-Koldske kernebegreb om det historisk-poetiske som noget stadig aktuelt.

Det historiske aspekt handler om, at vi skal finde ud af, hvor vi kommer fra, og hvilket samfund vi er en del af, mens det poetiske handler om at blive til og skabe noget.

”Hos Grundtvig er det poetiske ikke bare poesi i finkulturel forstand, men defineret ud fra det gamle græske begreb ’poesis’, som betyder skabelse. Det går ud på, at man skal udvikle en forståelse for, at man er med i en skabelsesproces, både som enkeltindivid og som samfund,” forklarer Ove Korsgaard.

I forbifarten

Tilsammen giver de fire ingredienser altså den danske kostskole og en opskrift på succes. Måske fordi det er en skole, der kan mere end blot at uddanne.

”Det er skoleformer, der altid har haft et uddannelseselement i sig. Det gælder i høj grad efterskolerne, fordi man har 9. og 10. klasse. I 9. klasse skal man jo have en række fag, der svarer til folkeskolens fag. Men det understreges også hele tiden i pædagogikken og skoleformerne, at der er noget, der rækker ud over det uddannelsesmæssige. Det er er det dannelsesmæssige,” siger Ove Korsgaard, som ikke mener, at det nødvendigvis er en helt anden form for læring, end den man kender fra folkeskolen, som finder sted, selv om han vurderer, at den er mere dialogbaseret.

Samtidig peger Ove Korsgaard på, at efterskolernes succes og højskolernes genkomst kan være et udtryk for, at unge mennesker groft sagt køber sig fri af et offentligt skolesystem, som er blevet mere snærende.

”Man underviser frem mod de prøver, eleverne skal bestå, men som det blev formuleret på en efterskole, jeg stødte på i min forskning, så er prøverne ’noget, vi tager i forbifarten’. Det er måske lidt flot sagt, men det dækker over, at det ikke er det altafgørende. Det er noget, der hører til, men det er langt fra det hele,” siger Ove Korsgaard. ■

OVE KORSGAARD er professor emeritus på DPU, Aarhus Universitet og forsker blandet andet i pædagogikkens idehistorie, herunder højskoler og efterskoler og Grundtvigs pædagogiske og politiske ideer og deres virkningshistorie.